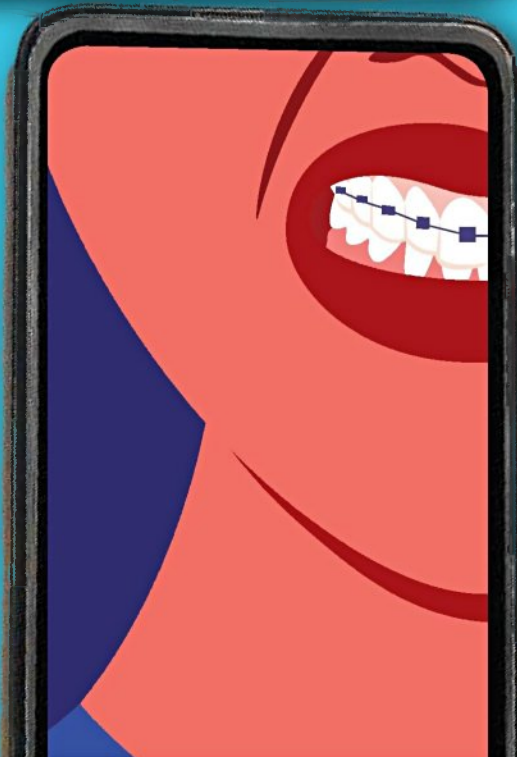
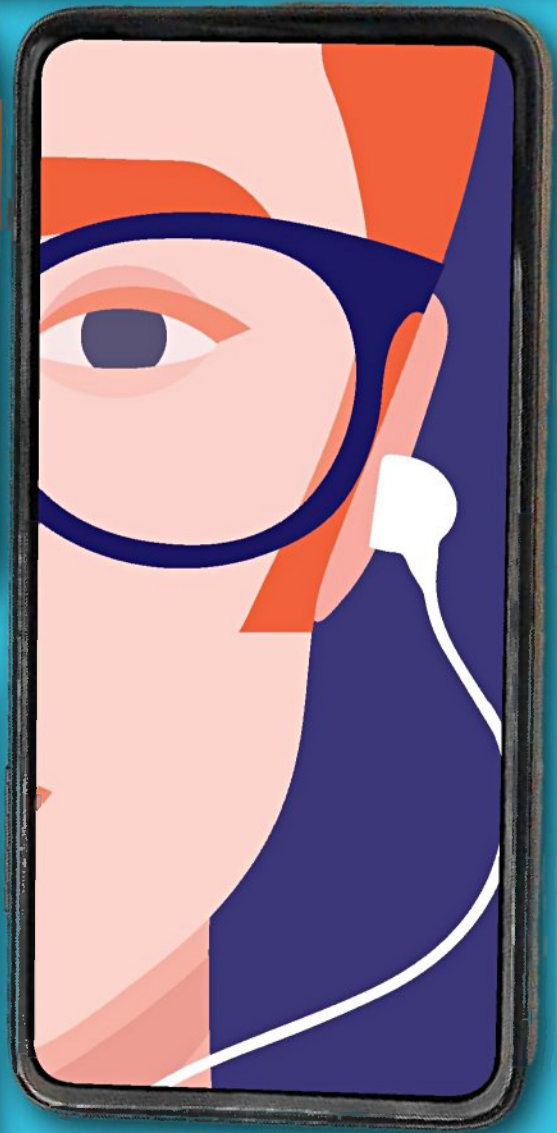
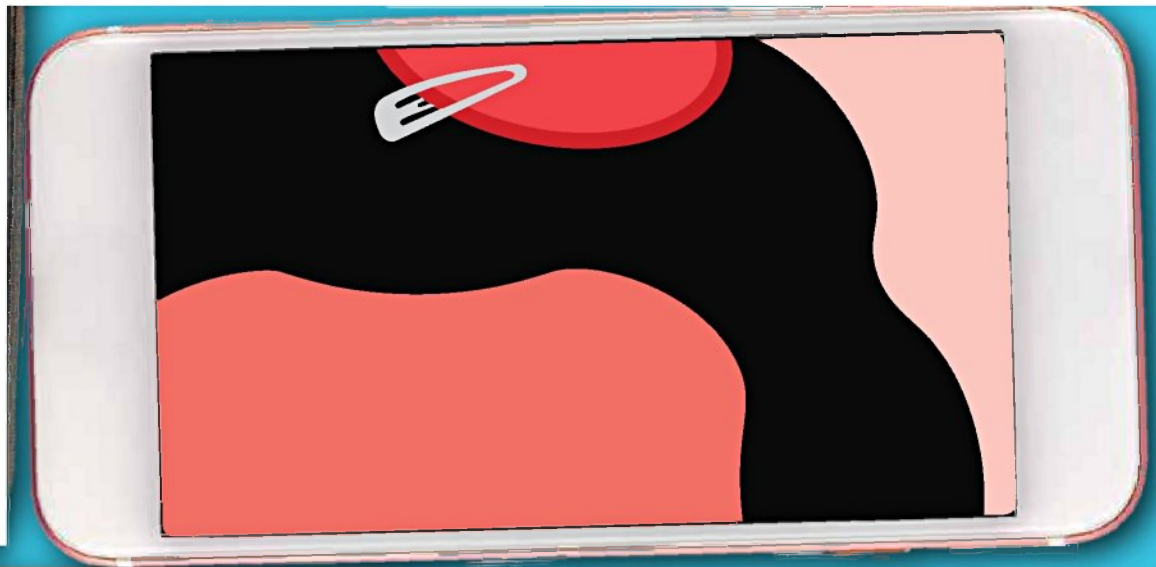

26.16x26.12	1/5	1 עמוד	מקור ראשון - מוצש	28/01/2022	80405132-3
מאגנס - הוצאת ספרי - 25910					

חיבור מחדש

מאה בני נוער
השאירו את
הסמארטפון כבוי
למשך שבוע שלם
ושרדו כדי לספר
// ריקי רט

**מה קרה
למאה בני נוער
כשניתקו אותם
מהמכשיר שהם
לא יכולים בלעדיו**

ריקי רט / 26

25.87x27.56	2/5	עמוד 26	מוצש - מקור ראשון	28/01/2022	80405127-7
מאגנט - הוצאת ספרי - 25910					

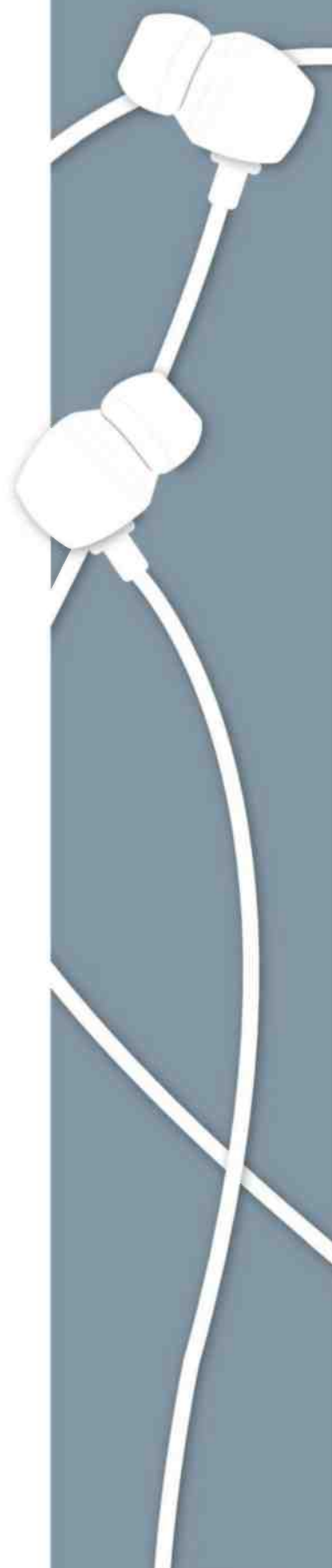
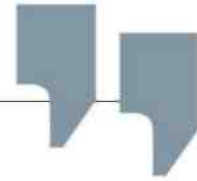
מה קורה כאשר לוקחים ממאה בני נוער, חלקם משתמשים כבדים, את הטלפון הסלולרי לשבוע שלם? זה בדיוק המחקר שעשו פרופ' מנחם בלונדהיים וד"ר חננאל רוזנברג. בריאיון לא קל לעיכול הם מספרים למה להורים היה אפילו קשה יותר, מדוע הם החליטו לשלם למשתתפים ומה הסיבה שבגללה ועדת הלסינקי פסלה בהתחלה את הניסוי

/ ריקי רט /

קצה חוט

24.69x27.85	3/5	27	עמוד	מוצש - ראשון	28/01/2022	80405129-9
מאגנט - הוצאת ספרי - 25910						

מוצ"ש 23:14. כיבוי הטלפון והעברתו להורים – הונח במגירה סגורה. ההרגשה לאחר כיבוי הטלפון הייתה ממש מוזרה... הרגשתי שאני נפרד ממושה... בסגנון של משהו מהגוף שלי. אני רגיל לפני השינה לכוון שעון מעורר ולהניח את הטלפון ליד המוטת, ולא לעשות את זה הלילה הרגיש לי ממש מוזר. הרגשתי שחסר לי משהו. כשאני יודע שיהיה לי שעון מעורר שיעיר אותי זה נותן לי ביטחון ללכת לישון וכלי זה הרגשתי קצת לחוץ. הייתי צריך לסמוך על אמא שלי שתעיר אותי. (מוטי)

מאה בני נוער בגיל תיכון – בנים ובנות, דתיים וחילונים, "מכורי סלולר" כבדים ומשתמשים רגילים – נפרדים ממכשיר הסמארטפון שלהם למשך שבוע. את הניסוי הכמעט בלתי אפשרי הזה ערכו פרופ' מנחם בלונדהיים וד"ר חננאל רוזנברג, חוקרי תקשורת שרצו לבדוק מה קורה לבני דור ה-Z כשמנתקים אותם מהמכשיר המשמעותי כל כך בחייהם.

במהלך אותו שבוע תיעדו הצעירים את חוויותיהם ביומנים אישיים ובראיונות פרטניים וקבוצתיים. הם שיתפו בתחושות הפיזיות והפסיכולוגיות שנגרמו בעקבות היעדר המכשיר ובהשפעת הניתוק ממנו על חייהם החברתיים והמשפחתיים, על ניהול הזמן ומטלות היומיום. המשתתפים תיארו את ההתרחשויות ללא הסמארטפון בבית הספר ובשעות הפנאי, את תחושת חסרונם ברגעי ההשכמה בבוקר ובדקות שלפני השינה, ואף את חלומותיהם הרוויים בגעגועים לחבר הדיגיטלי שנלקח מהם.

את החוויות המנוגדות המלוות את שבוע הניסוי – הקושי והגעגוע מצד אחד, ותחושות הסיפוק והשחרור מהצד האחר – תוכלו לקרוא בספר "מנותקים" (הוצאת מאגנט). הספר מעניק להורים ולמחנכים הצצה לאחת ממערכות היחסים הסבוכות שמנהלים בני הנוער שלנו.

פרופ' בלונדהיים, 67, הוא חבר סגל בחוג לתקשורת ובחוג להיסטוריה באוניברסיטה העברית. מחקריו עוסקים בהיסטוריה של המדיה ובתפקידה של התקשורת בהיסטוריה האמריקנית והיהודית. בעבר עבד בהייטק וחקר גם את פיצוח משמעותות וביצועיהן של טכנולוגיות תקשורת, ישנות כחדשות, בהקשר יהודי, ישראלי וגלובלי.

ד"ר רוזנברג, 43, הוא חבר סגל בבית הספר לתקשורת באוניברסיטת אריאל ומלמד גם בכללת הרצוג. מחקריו מתמקדים בהיבטים פסיכולוגיים וסוציולוגיים של השימוש בטלפונים חכמים וברשתות החברתיות.

כשהחליטו שניהם לצאת לדרך, פתחו בגיוס כסף שיאפשר להם לשלם למשתתפים בניסוי. רוזנברג: "החלטתה הראשונה שלנו הייתה שאנחנו משלמים לבני הנוער המשתתפים. זו החלטתה שהיא חשובה לא רק כדי לאסוף את החבר'ה, אלא גם מתודולוגית. אם היינו לוקחים רק חבר'ה שמתנדבים להיפרד מהסלולרי שלהם לשבוע, לא

היינו מגיעים למשתמשים הכבדים, ואנחנו רצינו את כולם."

250 שקלים קיבל כל משתתף עבור השתתפותו בניסוי. הם הגיעו ממגדרים ומגורים שונים במטרה לתת תמונת מצב רחבה ככל שניתן. אחת השאלות המרכזיות שהעסיקו את החוקרים היא כיצד יודאו שבני הנוער אכן יתנתקו בפועל מהמכשירים שלהם. מכיוון שבכל מקרה החוקרים היו זקוקים להסכמת ההורים, הם החליטו לבקש את עזרתם בכך שגם ידאגו שילדיהם לא ישתמשו במכשיר בעת הניסוי.

בלונדהיים: "בדיעבד ההורים גילו שלדאוג לילדים בלי טלפון ולתקשר עם ילדים בלי טלפון זה לא פשוט. אפילו פעולות פשוטות כמו לאסוף אותם מבית הספר הפכות למורכבות. חלק מהמשתתפים אמרו שלהורים היה קשה יותר מלהם. בכלל, הפרספקטיבה של ההורים הייתה אחת ההפתעות הגדולות שלנו במחקר."

לפני היציאה לדרך הייתה עוד מהמורה שהיה עליהם לעבור – לקבל אישור לניסוי מוועדת הליסינקי הבוחנת כל ניסוי הנערך בבני אדם מבחינת אתיקה. בלונדהיים: "זה תהליך פורמלי שאי אפשר בלעדיו, בהתחלה ביקשנו אישור הליסינקי ולא קיבלנו אותו."

מה כל כך בעייתית בפרידה מהטלפון לשבוע? "נסי למשל לחשוב אם ילד נקלע לאיזה אירוע או פיגוע ואי אפשר היה ליצור קשר. בעיה נוספת – הוועדה אמרה 'אתם מבטיחים להם כסף, הם ירצו אותו, אבל הם ייכנסו למצוקות ואתם יכולים לקרוע אותם מבפנים. או שאתם לא נותנים להם כסף תמורת הניסוי, או שכולם מקבלים את הכסף, אפילו אם הם עוזבים את הניסוי באמצע, כדי שלא יהיה מצב שמישהו נורא פגיע ולחוץ והוא ממשיך בשביל הכסף'. לא הייתה לנו ברירה אלא להסכים לתנאי הזה, שמאפשר לנערים לפרוש ועדיין לקבל את הכסף. בהתחלה חשבנו שהרסו לנו את הניסוי, כי מי יישאר שבוע בלי הטלפון כשהכסף בכל זאת מובטח לו? אבל לא הייתה לנו ברירה, כי בלי האישור הזה אי אפשר היה להוציא לפועל את הניסוי, ובסופו של דבר, למרות שהם היו יכולים לפרוש בכל רגע נתון, כמות מכובדת של נסיינים נשארה בניסוי."

רוזנברג: "הימרת על 50 אחוז מסיימים. אבל האחוזה היה גבוה יותר, ומי שרוצה לדעת את המספר המדויק, שיקרא בספר."

בלונדהיים: "ובעיקר אנחנו יכולים להגיד עכשיו שלא הפיצוי הכספי השאיר אותם בניסוי, אלא דברים אחרים לגמרי, הרי הם היו יכולים לעזוב את הניסוי חמש דקות אחרי שהתחילו. או יש לנו ממצא טהור שהחוויה עצמה היא זאת שהחזיקה אותם בתוך הניסוי."

הבלא מול החופש

היום שמתי לב שהייתה לי יותר סבלנות לדבר עם האחים הקטנים שלי. אמא שלי יצאה מהבית, ולכן הייתי צריכה להשכיב אותם.

בדרך הם מתחילים לספר סיפורים וחוויות. עד עכשיו הייתי מקשיבה להם רק בחצי אוזן, הייתי מקשיבה למוזיקה באותו הזמן. אבל אתמול באמת הקשבתי להם עם כל הלב ואפילו הגבתי קצת יותר לסיפורים שלהם. (קרולין)

בלונדהיים: "בתחילת הדרך המשתתפים מתארים חשש, פרידה ומועקה עוצמתית. הם הטילו ספק איך הם בכלל יסיימו את זה. אחת תיארה את הניתוק 'כמו אבן שיושבת בלב' אחרים תיארו אימה. הם ידעו שהם יכולים להפסיק את הניסוי, אבל הם רצו להוכיח לעצמם שהם מסוגלים לעמוד בזה. יש כאלו שנוקטים בביטויים כמו 'אהובי' על הטלפון, מתארים תחושה של פרידה. ההתייחסות כוונת מאוהב חוזרת גם בתיאורים בחיבור המחורש". רוזנברג: "באיחוד מחדש היו כאלו שאמרו 'אני רוצה להחזיק עוד כמה שעות בלי הנייד כדי להוכיח לעצמי שאני יכול'. התחושות של האיחוד מחדש, התיאורים על איך החזקתי את הטלפון מחדש הם עוצמתיים מאוד, גם בפרידה וגם באיחוד."

מה התחושה המרכזית שהם מתארים?

בלונדהיים: "מצד אחד הם מרגישים מנותקים, בלי ספק, חלקם מתארים תחושה של 'אני אפס מבחינה חברתית', הם לא חלק ממה שקורה בין החבר'ה, הם בחוץ, מצד שני הם מדברים על איכות קשרים אחרת כשהם בלי טלפון. הם מרגישים פיצוי שהם לא חלק מהקבוצה בכך שהקשרים הרבה יותר עמוקים, הם מתלהבים מהפגישה עם ההורים והאחים שהם מגלים כחלק מהחיים שלהם וגם כלפי חברים. הם מבינים שעכשיו הם באמת מתקשרים עם אנשים, ואלו עם הטלפונים סתם עושים רעש. אחד מבני הנוער סיכם ואמר 'בהתחלה הרגשתי שאני כמו בבית סוהר. מנותק. כולם פנפים ואני בחוץ, בסוף השבוע הבנתי שהם כולם בבית הסוהר ואני חופשי'."

רוזנברג: "מרביתם מתארים חוויה דואלית, זה משהו שחוזר על עצמו לאורך כל הספר. מצד אחד המצוקות והאיישקט הפיזי, אפילו תחושת פנטום, געגוע לרטט, לצליל, יד שנשלחת לכיס. תחושות פסיכולוגיות של געגוע, חרדה. מצד שני היו תיאורים של חוויית הפיצוי, הנוכחות, המודעות, תחושות השלווה, תחושת שקט – שלא מטרידים אותם בכל פעם. מישהי תיארה איך היא רגילה שכל הזמן כאילו דופקים לה על הכתף, עם הכניסה של התראות מהווטסאפ, המייל, הפייסבוק, והנה יש לה שבוע של שקט מזה. לא היה תיאור של רצף תחושות. זה לא שבהתחלה הם הרגישו איזו תחושת שחרור ואז געגוע, זה כל הזמן ביחד, משתלב זה בזה, סוג של חוויה מפוצלת שהיעדר גם יוצר את המצוקה אבל גם נותן את חוויית הפיצוי שהנוכחות של הסמארטפון לא מאפשרת לחוות ביומיום."

מה המשתתפים סיפרו על תגובת החברה לניסוי?

רוזנברג: "יש שלוש תגובות מרכזיות: היו

24.81x27.24	4/5	28	עמוד	מוצש - מקור ראשון	28/01/2022	80405130-1
מאגנט - הוצאת ספרי - 25910						

בלי הבדלים בין המגזרים.
בלונדהיים ורוזנברג

צילום: נעם ריבון פוטון, מלאש 90

**בלונדהיים:
"בתחילת הדרך
המשתתפים
מתארים חשש,
פרידה ומועקה
מאוד עוצמתית.
יש כאלו שנוקטים
בביטויים כמו
'אהובי' על
הטלפון, מתארים
תחושה של זוג
מאוהב. זה חוזר
גם בתיאורים
בחיבור המחודש"**

לבין' ופתאום עכשיו יש רווח, יש חופש, יש שחרור, זמן לנשום. אבל היה כאן עוד משהו. השוני בחוויית הזמן בא לידי ביטוי לא רק בניהול היומיום הפרקטי אלא בתודעה. הם תיארו שפתאום לא יכלו להשתמש בסלולר כ'מרחב בריחה', כלומר להסירה את הדעת מרגעים וממצבים לא נעימים וקשים, של שעמום או בדידות. היעדר המכשיר הכריח אותם להיות נוכחים בכאן ובעכשיו בכל רגע מהיום. הם חוו את הרצף של היום לא כ'זמן מקוטע' אלא כ'זמן רציף' של נוכחות מלאה. מודעות לרגעים שנבלעים והולכים לאיבוד בשגרה רגילה ביומיום הדיגיטלי".

בלונדהיים: "הסלולרי יצר אצל הנוער עולם אחר לגמרי של זמן, שאנחנו הרור המבוגר, כמהגרים לעולם הדיגיטלי, פחות מכירים אותו. ההבדל ביניהם לבינינו בתפיסת הזמן עם הטלפון ובלעדיו דרמטית,

חברים שאמרו 'אתם משוגעים, איך תצליחו לסיים שבוע שלם?', אחרים ביקשו את הטלפון שלנו כי רצו להצטרף לניסי וכאלה שניסו לשכנע אותם להפסיק. האחרונים היו בעיקר הורי המשתתפים".

עניין של זמן

יום ראשון. היה ממש מוזר לי להתעורר, ללכת לשירותים ולהתלבש בלי הטלפון. תמיד זה כבה על הבוקר אצלי. עברו פחות משעתיים וכבר איזה חמש פעמים באתי לשלוף יד לטלפון - ואז נזכרתי שאין!

צהריים. חזרתי הביתה. אני אוכלת - בלי טלפון! יש! ואז אני רואה שאמא שלי השאירה את הטלפון שלי מונח על השולחן (כבוי). בטעות לחצתי על הכפתור - מתוך הרגל - אבל מול שהוא מכובה... (איילת) אחד הדברים שהופתעו החוקרים לגלות הוא עד כמה הטלפון הוא חלק מטקסים שונים במהלך היום. בלונדהיים: "טקסים באופן כללי זה דבר שלא ציפינו לגלות, גילינו שיש כמה אחרת שבה הטלפון הוא גורם שסביבו בונים טקסים של יומיום - מהקימה בבוקר עם השעון המעורר, התזכורת, וגם טקסים ייחודיים, כמו לבקש סליחה בווטסאפ מכל החברים לפני יום כיפור. מתברר שיש טקס כזה אצל המתבגרים, גם לא דתיים מבקשים סליחה לפני יום כיפור בתפוצה רחבה, ואז פתאום כשהם לא יכולים לעשות את זה, הם מרגישים חוסר עצום כי אין להם ההכנה לחג. ומצד שני ללא הטלפון הם הבינו שזו לא באמת דרך לבקש סליחה ולהתפייס. אז מצד אחד זה חסר, ומצד שני זה מצביע על הדרך הנכונה יותר לעשות דברים בחיים".

**רוזנברג: "אחת המסקנות שלי
מהמחקר היא שזה משהו שכל אדם
חייב לעבור אותו. אני למשל ניסיתי
והחזקתי מעמד שלושה ימים. הבנתי
שכדאי לי לשים את הטלפון בצד
כשאני עם הילדים. זה הופך את הזמן
למשמעותי הרבה יותר"**

ולראשונה היא הקשיבה לאחותה וגם סיפרה לה מה עובר עליה. המילה לראשונה לא מופיעה סתם. הניסוי נערך על דור ה-Z, שהם מה שאנחנו מכנים 'סלולאר נייטיבס'. זה הדרור שנוגד עם הסמארטפון ביד. היום החציון בישראל - הגיל שממנו יש ליותר מחצי כיתה סמארטפון - הוא כיתה ג'. למעשה החברה של הניסוי גדלו עם הנייד ביד, והניסוי היה הפעם הראשונה שהם חוו חיי חברה, חיים פסיכולוגיים עשירים בלי הסמארטפון, ומרתק לקרוא על החוויות שלהם".

ציפינו שהכי יחסרו להם הרשתות החברתיות, החדשות, המוזיקה, אבל באופן מפתיע מה שהיה חסר זה התזכורות, לוחות זמנים של אוטובוסים, רכבות, יומן. עולם הזמן שלהם היה מגולם בטלפון. ופתאום הם חוו חוויות זמן אחרת לגמרי".

נוער דתי לחילוני? בנים לבנות ובין
רוזנברג: "היינו בטוחים דווקא שיהיו הבדלי מגדר משמעותיים, אבל זה כמעט לא בא לידי ביטוי, וגם בין הנוער הדתי לחילוני לא היה הבדל משמעותי. מה שכן, היה הבדל בין עירוניים לסלולר לכאלו שגרים ביישובים. מישאת שגרה ביישוב תיארה שהיא פחדה לצאת ממנו בלי הטלפון".

דבר נוסף שהפתיע את צמד החוקרים היה הישנותה של המילה 'לראשונה'. בני נוער תיארו חוויות שונות שחוו לראשונה בזכות היעדר הטלפון הסלולרי. רוזנברג: "לראשונה גיליתי את אמא שלי", כתב נער אחד. נערה אחרת סיפרה שהיא תמיד מקלחת את אחותה הקטנה עם אוזניות, כשהיא מאזינה למוזיקה,

אז אתה לא רץ לאוכל... (עומר)
רוזנברג: "אנחנו נוטים לומר את המשפט 'כולנו מכורים לסמארטפון'. גם קלינית לא נכון לקרוא לנו מכורים, וגם הקשר שלנו עם הסלולרי הוא מורכב ואנחנו משטיחים אותו במשפט הזה. בחוויית היעדר, החסר, יש משהו חזק ואחת המסקנות שלי מהמחקר הזה היא שזה משהו שאני חושב שכל אדם חייב לעבור אותו. זה לא חייב להיות שבוע של ניתוק. אני למשל ניסיתי והחזקתי מעמד שלושה ימים. המסקנות היו מאוד משמעותיות. הבנתי למשל שכדאי לי לשים את הטלפון בצד כשאני עם הילדים. זה הופך את הזמן למשמעותי הרבה יותר. אז זה לא שאני מצליח לסגור את הטלפון כשאני בא הביתה, אבל אני משתדל".

"מנחם הוא החוקר הכי סקרן שפגשתי אי פעם", אומר רוזנברג על שותפו. "היכולת שלו לקחת מושגים, ועם פרסקטיבה היסטורית להסתכל ברמת המקרו על חידושים, זו פרסקטיבה שלמישהו שחי את הדברים עכשיו, לא קיימת היום".
בלונדהיים: "ראיתי המון טכנולוגיות באות והולכות, ראיתי טלגרף, פקס, כבלים,

הביתה השקטה

היום הגדול הגיע! האמת שחייבתי לזה, אבל עכשיו שאני יכול להיכנס לטלפון, אין לי בעיה להמשיך עם זה עד מחר... זה בעצם כמו בצום בערך, כל הצום אתה רק מחכה לצום, ואז בסוף הצום אתה מבין שהיה קל,

24.66x27.6	5/5	עמוד 29	מוצאש - מקור ראשון	28/01/2022	80405131-2
מאגנט - הוצאת ספרי - 25910					

רק אני והמחשבות

דנה (17) מסכמת את הניסוי והחווייה:

השבוע של הניסוי נגמר כבר אתמול וזה בטח נשמע קצת מוזר, אבל דחיתי ודחיתי את רגע הדלקת הנייד עד עכשיו, ראשון אחר הצהריים. קשה לי להסביר את הסיבה המדויקת. אולי הרגשת הניתוק הזו, שבוע כמעט במרחב אחר, אולי הקלילות והחופש שנלווה להיעדר הנייד – אף אחד לא יכול להשיג אותי ו"לשגע אותי"... רק אני והמחשבות – אולי העצמאות שלא תלויה במכשיר קטן וחסר נשמה. האמת, רציתי להגיד תודה. תודה על חוויה אמיתית (כשקראתי לראשונה את שם הניסוי, "החווייה ללא סלולר" גיחכתי וחשבתי "מה חווייתי להיות בלי טלפון לשבוע?!") שלא הייתי מעלה על דעתי אילולא הניסוי, כנראה. תודה גם על הקשיים והאתגרים – שמעבר להיותם מעצבנים באותו הרגע, דווקא לימדו אותי הרבה על התפקוד שלי בחיי היומיום ואם הוא צריך להמשיך כך. פתאום ראיתי כמה אני תלויה במכשיר והסקתי מסקנות, שאני מקווה שאשתדל להשתפר בהתאם להן.

תודה גם על רגעים של מאה אחוז, מאה אחוז עם אמא שלי באוטו, מאה אחוז עם חברה בדרך הביתה, מאה אחוז בשיעור, מאה אחוז בתפילה, בלי המתחרה התמידי על תשומת ליבי שלעיתים גוזל אחוזים ממני לטובתו. אני חושבת שכל אחד צריך לעבור ניסוי כזה ולגלות על עצמו ועל סביבתו דברים רבים (גם כצופה מהצד על חברותיי הבנתני איך "מכור" נראה).

ועכשיו, פתאום להדליק את הטלפון. פתאום זרם של מיליון ווטסאפים. שוב הנגישות הזאת, הכול בהישג יד. והאמת, אני בכלל לא בטוחה שהתגעגעתי אליה, שאני רוצה אותה בחזרה.

רוזנברג: "ההחלטה הראשונה שלנו הייתה שאנחנו משלמים לבני הנוער המשתתפים. אם היינו לוקחים רק חבר'ה שמתנדבים להיפרד מהסלולרי שלהם לשבוע, לא היינו מגיעים למשתמשים הכבדים, ואנחנו רצינו את כולם"

שהם חריגים ואימים, אבל הם מקרי קצה. ונוצר מצב שדווקא אותם מקרים גורמים לעמדה דיסטופית ולפאניקה. זו המראה השחורה של הסמארטפון, וקל לעשות את זה, אבל צריך להסתכל עליו כדבר עם הרבה עומק וניואנסים – לרעה ולטובה".

בלונדהיים: "בכל אמצעי התקשורת יש יכולת להעצים דברים רעים ויש יכולת להעצים את הדברים הטובים, הם פשוט לובשים צורה ופושטים צורה עם הטכנולוגיה".

במסגרת מחקריו הקודמים בדק רוזנברג את השפעות הטלפון הסלולרי על יחסי מורים ותלמידים לנוכח השימוש המשותף בווטסאפ ובפייסבוק. "כשהתחיל הסיפור של קשרי מורים וילדים בפייסבוק, ישראל היא אחת מהמדינות שהציגה עמדה שוללת לדבר הזה ואמרה שלא יהיו קשרים מקוונים. מה שקרה בפועל הוא שמורים פשוט התנגדו לזה והצביעו ברגליים. נכון יש אתגרים של סמכות וכולי, אבל הם ראו את הפוטנציאל שיש שם, בלהכיר את התלמידים טוב יותר, לתת להם העצמה. הוטסאפ מאפשר קשר הרבה יותר חזק בין התלמידים למורים.

"התחלנו מחקר בדיוק כשפרץ מבצע צוק איתן בדרום הארץ. ירדנו לדרום וערכנו גם סקרים וגם ראיונות עומק עם מורים ותלמידים בזמן אמת, ראינו איך מורים עושים פלאים – בזמן אועקה, כשהם נמצאים בתוך הממ"ד והם משתמשים בווטסאפ ליצור קשר עם תלמידים באופן פרטי, לתמוך בקבוצה, לנטר מצוקה אצל תלמידים שסוחבים פוסט טראומה".

במבצע שומר החומות ערך רוזנברג מחקר דומה, כדי לבחון את השימוש בווטסאפ של מנהלים ומורים במגזר הערבי. "בחנו איך הם השתמשו בטכנולוגיות האלה, שאצל מרביתם נכנסו רק בקורונה לצרכים לימודיים, ראינו איך הם השתמשו בזה כדי להוריד את הלהבות, להוריד את המצוקה אצל החבר'ה, להרגיע את השטח. אי אפשר להתייחס בביטול ליתרונות העצומים שהסמארטפון והרשתות החברתיות הביאו למערכת החינוך". ■

בלונדהיים: "בדיעבד ההורים גילו שלדאוג לילדים בלי טלפון ולתקשר עם ילדים בלי טלפון זה לא פשוט. אפילו פעולות פשוטות כמו לאסוף אותם מבית הספר הופכות מורכבות. חלק מהמשתתפים אמרו שלהורים היה קשה יותר מאשר להם"

באופן כללי, כמו שאמר מנחם. היו כאלו שכתבו שזה עזר להם בבית הספר והיו כאלו שזה הפריע להם.

מזה אתם חושבים על הרעיון של קופסת טלפונים שמפקדים בה את הטלפון הנייד בבוקר ואוספים בתום הלימודים? רוזנברג: "בעיניי זה נפלא, זה שהנוכחות של הסמארטפון מפריעה לריכוז זה קונצנוס, פרויקט כמו 'תנו לגדול על שקט', מיזם של הורים שמנסה לדחות את גיל השימוש בסלולרי, הוא מצויין. אי אפשר היום למנוע מילדים טלפון סלולרי, הוא חלק מהחיים, אבל כן צריך לדעת לבסס מרחבים בלי טלפונים, וכיתה היא אחד המרחבים שאפשר וצריך להיות כזה".

במסגרת המחקר על הסלולרי, יצא לכם להתייחס גם לתופעת הבריונות ברשת? רוזנברג: "בכל המחקרים שעשינו על קבוצות בני נוער בווטסאפ, קבוצות עם מורים או בלי מורים, בכלול קיימת התופעה הזאת ששולחים הודעה פחות יפה. יש מקרי קיצון

וזה באמת נותן פרספקטיבה רחבה יותר". באופן מפתיע, בלונדהיים עצמו כמעט לא משתמש בטלפון סלולרי. "הנה, בשעה שאנחנו יושבים כאן באוניברסיטה, הטלפון שלי בכלל במשרד, זה נותן לי שליטה על הזמן שלי. לווטסאפ אני עונה פעם ביומיים, למיילים אני עונה בזמנים גבוהה. אני לא מאותגר טלפונית, זו בחירה שלי, אם אתה לא שולט בזמן שלך אתה בבעיה".

רוזנברג: (צוחק) "ניסיתי לקלקל את מנחם, עד שהבנתי שהוא מרוויח מזה הרבה מאוד".

אחת השאלות שמעסיקות אנשי חינוך והורים היא סוגיית השימוש בטלפון הסלולרי בבית הספר. בלונדהיים: "זה לא מחקר פסיכולוגי והוא לא מנתח את הנתונים באופן פסיכולוגי, אבל כן מצאנו שתי תגובות לחוויית הטלפון בבית הספר. חלק אמרו שלראשונה הם התרכזו ועקבו אחר השיעור בשלמות וראו את האסתטיקה שלו, לא היה להם סלולרי שיפריע להם להקשבה. מצד שני היו אחרים שאמרו שלא היו יכולים להקשיב לשיעור בלי הסלולרי ברקע, כי הוא עוזר להם בריכוז. יש משהו במולטיטאסקינג הזה שגורם להם להבין טוב יותר".

רוזנברג: "היו כאלו שכתבו שהבריון משיעורים כי הם לא יכולים להתרכז בלי משהו שיסיח את דעתם מהשיעור, אבל